

ستاد توسعه کرمان ۱۴۰۴

معرفی برنامه عملیاتی «کرمان ۱۴۰۴» با رویکرد تمرکز بر بازارهای استان های هم جوار

اهمیت این استان کشور دارد. ۹ اثر ثبت شده در فهرست جهانی یونسکو در کنار وجود دهه‌ها رشته فعال صنایع دستی و شهرها و روستاهای ملی و جهانی این حوزه، نشان‌دهنده ظرفیت‌های ویژه استان کرمان در بخش‌های مختلف است. تنوع اقلیمی بسیار محسوس و موقعیت جغرافیایی در مساحتی بیش از ۱۸۱ هزار کیلومترمربع، پهنه‌های بیابانی گرم و خشک، ارتفاعات پراکنده و وجود ۱۲ قله بالای ۴۰۰۰ متر، دشت‌های جلگه‌ای با ارتفاع متوسط ۴۰۰ متر با اقلیم گرم و مرطوب و نیز پهنه‌های پوشیده از جنگل‌های گرمسیری و سردسیری که تنوع زیستی جالب‌توجهی را هم در بخش‌های گیاهی و هم جانوری رقم زده و وجود انواع مناطق حفاظت‌شده تا سطح پارک ملی، نشان از ظرفیت بالای استان کرمان به لحاظ طبیعی و زیست‌محیطی دارد. از طرفی این استان به دلیل همسایگی با استان‌های سیستان و

و جذب بخشی از بازار سرمایه مشهود است. گفتنی است که میزان اثرگذاری این بخش بر اقتصاد پهنه‌های سیاسی کشور بویژه در سطوح استانی دارای تفاوت‌های جدی و بعضاً زمینه‌ای برای رقابت است. استان کرمان، به‌عنوان پهناورترین استان کشور که در میان ۱۰ استان با بیشترین سهم در تولید ناخالص داخلی کشور قرار دارد، همواره یکی از سه استان کشور در صادرات محصولات غیرنفتی کشور بوده است. رتبه‌ای که به‌واسطه وجود نزدیک به ۲۰ درصد باغات کشور و تولید محصولات کشاورزی با ارزش‌افزوده بالا از جمله خرما، پسته، گل محمدی، گردو، صیفی‌جات خارج از فصل جنوب استان و همچنین دارا بودن رتبه اول ذخایر معدنی کشور، رقم خورده است. گفتنی است فعالیت‌های صنعتی بویژه در حوزه خودروسازی بزرگ‌ترین بخش خصوصی این صنعت را در استان شکل داده و این تنوع، گستردگی و اهمیت فعالیت‌های اقتصادی باعث ایجاد پنج فرودگاه فعال در استان شده است.

از سویی دیگر وجود پیشینه تاریخی و محوطه‌های باستانی، نشان دیگری از

پیرامون استان کرمان بیش از ۱۲ میلیون نفر زندگی می‌کنند که به انضمام جمعیت استان، بازاری ۱۵ میلیون نفری را شکل می‌دهند. تحریک تقاضای سفر در این بازار با بهره‌گیری از ابزارهای مختلف از جمله برگزاری رویدادهای مختلف، منظم و برنامه‌ریزی شده باکیفیت می‌تواند زمینه‌ساز تحولات جدی در صنعت گردشگری استان باشد.

♦ دکتر محمد جهانبانی

مشاور برنامه «کرمان ۱۴۰۴» اتاق بازرگانی استان کرمان

صنعت گردشگری، قرن بیست‌ویک جامعه امروز را همچنان تحت تأثیر گسترش خود قرار می‌دهد. اکنون و بعد از عبور جهان از چالش بزرگ و فراگیر کرونا، این صنعت جایگاه خود را به‌عنوان یکی از بخش‌های مهم اقتصادی بازیابی می‌کند. شورای جهانی سفر و گردشگری (WTTC) که گزارش‌هایی درباره تأثیرات اقتصادی و اشتغال سفر و گردشگری برای ۱۸۵ کشور یا اقتصاد و ۲۵ منطقه جغرافیایی جهان را تولید می‌کند، اعلام کرده است که سهم این صنعت از هر چهار شغل تولید شده در جهان، پیش از کرونا، یک شغل بوده؛ یعنی معادل ۲۵ درصد از مشاغل ایجاد شده در دنیا؛ و بر اساس این گزارش بیش از ۱۰ درصد مشاغل (۳۳۳ میلیون شغل) و بیش از ۱۰ درصد تولید ناخالص داخلی جهان که عددی بیش از ۹٫۶ تریلیون دلار است، حاصل اثرات مستقیم، غیرمستقیم و القایی گردشگری است.

این صنعت بزرگ‌ترین و متنوع‌ترین بخش اقتصادی دنیا محسوب می‌گردد و اثرات آن علاوه بر شاخص‌های اقتصادی (درآمد ارزی، ایجاد اشتغال، رونق صنایع داخلی و...) بر بخش‌های فرهنگی، زیست‌محیطی و روابط بین‌الملل تأثیرگذار است. کشور ما نیز تحت تأثیر عوامل داخلی و بیرونی، شاهد فراز و فرودهای زیادی در گسترش این صنعت بوده و در حال حاضر اثرگذاری فعالیت‌های مرتبط با صنعت گردشگری بر درآمدهای ارزی، رونق کسب‌وکارهای کوچک، تنوع بخشی به اقتصاد روستایی

اخیر شاهد توسعه زیرساخت‌ها در بخش حمل‌ونقل زمینی و هوایی بوده‌ایم. تنوع سرمایه‌گذاری‌ها بویژه در ۲۰ سال گذشته، رشد قابل‌توجهی یافته و امروز با رقمی بیش از ۶۰۰۰ میلیارد تومان همچنان توسعه زیرساخت‌ها ادامه دارد و شاهد حضور بخش‌های بزرگ اقتصادی استان در کنار کسب‌وکارهای خرد گردشگری هستیم، اما آنچه باعث اثرگذاری نه‌چندان زیاد گردشگری بر اقتصاد استان و نیز بر سطح زندگی مردم شده، عدم وجود گردشگران به تعداد کافی بوده است. ضریب اشتغال متوسط تخت‌های موجود در استان کمتر از ۴۵ درصد است، رقمی که هیچ هم‌خوانی با داشته‌های استان ندارد و پیوسته تکرار می‌شود. با توجه به این اوصاف، لزوم به‌کارگیری ابزارهای مختلف در چهارچوب رویکردهای جدید از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

استان کرمان بویژه مدیران و تصمیم‌سازان آن مجبور به انجام حرکت‌های تازه هستند؛ روند فعلی اگرچه ایستا نیست،

زیست‌محیطی استان خواهد داشت. اگرچه اکنون بحث انتقال آب از خلیج فارس می‌تواند بخشی از نیازهای آبی استان را برطرف می‌کند، اما به نظر می‌رسد تنوع بخشی به اقتصاد استان و بهره‌گیری از منابع و ظرفیت‌های سایر حوزه‌ها یک راهبرد الزامی است.

یکی از مهم‌ترین بخش‌های استان که رشد شایسته‌ای با توجه به ظرفیت خود نداشته، صنعت گردشگری است. پیشینه فعالیت در این صنعت به شکل جدی و اثرگذار در اقتصاد استان به دهه ۷۰ برمی‌گردد. طی ۳۰ سال گذشته استان کرمان شاهد حرکت‌های جدی در صنعت گردشگری و حوزه‌های مرتبط بوده است، اما به دلیل ناپایداری در برنامه‌ریزی و اجرا، شاهد گسست‌های پی‌درپی در مسیر توسعه‌ای این صنعت در استان کرمان هستیم. دهه ۷۰، تجربه حضور بیش از ۴۰ هزار گردشگر خارجی، رتبه سوم را برای استان کرمان بعد از فارس و اصفهان به دنبال داشت. طی سه دهه

بلوچستان، هرمزگان، یزد، فارس و خراسان جنوبی تنوع فرهنگی جالب توجهی را رقم زده تا جایی که بیش از ۱۰ درصد عشایر کشور در بخش‌های مختلف استان بیلاق و قشلاق دارند.

با همه این اوصاف، آنچه وضعیت امروز استان کرمان مشخص می‌کند، شاهد توسعه متوازن در این پهنه نیستیم و شاخص توسعه منابع انسانی، اختلاف قابل‌تأملی با این توانمندی‌ها دارد. هم‌اکنون استان کرمان با چالش‌های جدی در مسیر توسعه خود روبه‌رو است؛ اصلی‌ترین چالش استان کرمان کاهش سفره‌های آب زیرزمینی است که فرونشست زمین، خشک‌سالی و بیابان‌زایی و کاهش سطح زیرکشت بخشی از اثرات آن بر کشاورزی و مناطق روستایی استان است.

از سوی دیگر ذخایر معدنی استان اگرچه حجم قابل توجهی را شامل می‌شود، اما از آنجا که این بخش، یک بخش پایان‌پذیر در اقتصاد محسوب می‌شود، تأثیرات قابل‌توجهی بر آینده اقتصادی، اجتماعی و

● عکس: ابودر احمدی‌زاده ●

اما تحرک لازم را هم ندارد. طی سال‌های اخیر، عمده تلاش‌ها در صنعت گردشگری استان معطوف به توسعه زیرساخت‌ها بوده و مباحث مهمی چون بازاریابی و تبلیغات همواره مغفول مانده است و این باعث شده شاهد هم‌افزایی و اثرگذاری مناسبی در زنجیره ارزش گردشگری استان نباشیم. شرایط امروز کشور در بحث ظرفیت‌های حمل‌ونقل و دوری استان از مراکز جمعیتی، محدودیت‌ها و موانع جدی را پیش پای گردشگری استان قرار داده است. صدها فروند هواپیمای کشور در حال حاضر به دلیل تحریم‌ها زمین‌گیر هستند و ظرفیت پروازی کشور تنها برای یک‌سوم نیاز، در حال خدمات‌دهی است و حدود ۱۳۰ فروند انواع هواپیمایی که در خطوط داخلی فعال هستند، جوابگوی نیاز بازار کشوری که حداقل ۵۵۰ فروند نیاز دارد، نبوده‌اند. همچنین در بخش ریلی از ۱۰۰۰ لوکوموتیو کشور حداقل ۵۰۰ دستگاه آن از چرخه خارج است و نیازمند تعمیر و بازسازی می‌باشد. این شرایط باعث شده تا دسترسی استان به بازارهای بزرگ و سنتی داخلی از جمله شهرهای تهران، تبریز و اصفهان محدود باشد. در این شرایط برنامه عملیاتی کرمان ۱۴۰۴ با رویکرد تمرکز بر بازارهای استان‌های همجوار و نیز پیش از سه میلیون جمعیت استان از طرف اتاق بازرگانی استان ارائه شده است. پیرامون استان کرمان بیش از ۱۲ میلیون نفر زندگی می‌کنند که به انضمام جمعیت استان، بازاری ۱۵ میلیون نفری را شکل می‌دهند. تحریک تقاضای سفر در این بازار با بهره‌گیری از ابزارهای مختلف از جمله برگزاری رویدادهای مختلف، منظم و برنامه‌ریزی شده باکیفیت می‌تواند زمینه‌ساز تحولات جدی در صنعت گردشگری استان باشد.

این برنامه عملیاتی که در بازه زمانی کوتاه‌مدت طراحی شده، مدلی ارائه می‌دهد که بر اساس آن ظرفیت‌های مادی و معنوی استان در ساختاری تحت

عنوان «ستاد توسعه کرمان ۱۴۰۴» بر تحولات گردشگری استان اثربخش خواهد بود. برگزاری رویدادهای مختلف در سطوح محلی، استانی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی، تولید و انتشار محتوا در گستره وسیع از اهداف مهم این برنامه است.

انجام عملیات در بازارهای هدف که شامل شهرهای استان و شهرهای استان‌های هم‌جوار می‌شود با بهره‌گیری از توان بخش‌های مختلف از جمله شهرداری‌ها، بنگاه‌های بزرگ اقتصادی استان و نیز بخش‌های حرفه‌ای و مردمی قابلیت جدیدی در مسیر توسعه گردشگری استان محسوب می‌گردد. در این برنامه علاوه بر رویدادهای گردشگری موضوعی که بر اساس مزیت‌های شهرستان‌ها و استان طراحی می‌شود، دستگاه‌های دولتی و حاکمیتی نیز به دنبال میزبانی از رویدادهای خود با هدف حمایت از بخش‌های مختلف از جمله اقامتی، پذیرایی، سوغات و صنایع‌دستی استان خواهند بود.

«کرمان ۱۴۰۴» بستری برای هم‌افزایی ظرفیت‌ها در مسیر توسعه گردشگری در پهنه گسترده استان محسوب می‌گردد که علاوه بر افزایش رفت‌وآمد و تحرک در سطح استان، تقویت راهبردهای دیگر از جمله توسعه گردشگری خارجی، توزیع متوازن و عادلانه ثروت در استان، کاهش فشار بر منابع آبی، تنوع‌بخشی به اقتصاد استان و نیز زمینه‌ساز سناریوهای متنوع برای آینده استان خواهد بود. این برنامه،

برنامه «کرمان ۱۴۰۴» نمونه منحصربه‌فردی با گستره استانی و با رویکردی جدید (بازاریابی دیوار به دیوار و همجوار) است که می‌تواند مبنایی برای نمونه‌های کامل‌تر و اثربخش‌تر در آینده باشد. «کرمان ۱۴۰۴» آرزوهای به‌روز شده گردشگری استان است. آرزوهایی که در دهه ۸۰ بخشی از آن در قالب کرمان ۸۵ تجلی پیدا کرد و اکنون زمان اتفاقات تازه است.

مدلی برای ادامه حرکت در این مسیر بوده و با تداوم آن توسط صاحبان قدرت‌های سیاسی و اقتصادی استان در سال‌های بعد می‌تواند طی حداکثر سه برنامه تا ۱۴۰۸ تحولات چشمگیری در صنعت گردشگری استان رقم بزند؛ برنامه‌ای که بر اساس آن ظرفیت‌های شمال، جنوب، شرق و غرب استان در مسیری هدفمند پیش پای توسعه استان قرار خواهد گرفت.

آنچه در سند آمایش استان با جدیت مورد مطالعه قرار گرفته، اکنون به‌عنوان سندی بالادست پیش پای مدیران و تصمیم‌گیران استان است. این برنامه حرکتی است در مسیر توسعه پایدار استان کرمان و تمرینی است برای بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و منابع برای نسل امروز و نسل فردا.

کلام آخر اینکه «کرمان ۱۴۰۴» برنامه‌ای است که در صورت اجرا در چهارچوب تعیین شده، می‌توان از آن به‌عنوان تنها نمونه مدون و عملیاتی شده در نوع خود، یاد کرد؛ چراکه متأسفانه بیش از ۹۵ درصد برنامه‌های حوزه بازاریابی و تبلیغات گردشگری در کشورمان محدود به کارهای روتین، بدون شاخص ارزیابی و محدود به بخشی از یک برنامه چندجانبه است، هرچند که برخی از برنامه‌ها از جمله «اصفهان ۲۰۲۰» یا «همدان ۲۰۱۸»، اثرات مثبتی در روند توسعه گردشگری آن مقاصد داشته، اما هرگز شاهد برنامه عملیاتی مدت‌دار و همه‌جانبه با مشارکت بخش‌های مختلف نبوده‌ایم که به‌عنوان نمونه برای الگو مورد استفاده قرار گیرد. ضمن آنکه برنامه «کرمان ۱۴۰۴» نمونه منحصربه‌فردی با گستره استانی و با رویکردی جدید (بازاریابی دیوار به دیوار و همجوار) است که می‌تواند مبنایی برای نمونه‌های کامل‌تر و اثربخش‌تر در آینده باشد. «کرمان ۱۴۰۴» آرزوهای به‌روز شده گردشگری استان است. آرزوهایی که در دهه ۸۰ بخشی از آن در قالب کرمان ۸۵ تجلی پیدا کرد و اکنون زمان اتفاقات تازه است. ♦♦